

Ingmar Bergman
POVJERLJIVI
RAZGOVORI

Sa švedskoga prevela
Elizabeta Vrbančić

Zagreb, 2022.

disput

PRVI RAZGOVOR
(SRPANJ 1925)

Posljednja je nedjelja u srpnju 1925, vruće i sunčano poslijepodne. Sat na tornju iznad crkvene kupole otkucava pola četiri. Ulice su puste. Tramvaj se s naporom kotrlja uzbrdicom na zapadnoj, dužoj strani groblja, duž koje se prostire velik trg s natkrivenom tržnicom i kazalištem. Na stanici izađe žena i ostane stajati.

Anna.

Na sebi ima svakodnevni bež kostim sa suknjom do gležnja, u nešto tamnijoj nijansi, čizmice na visoku petu i jednostavan šešir širokog oboda. Jakna je zakopčana preko bijele čipkaste bluze visokog ovratnika. Ne nosi nikakav nakit osim zaručničkog i vjenčanog prstena i malih briljantnih naušnica. Torbu od svijetle kože stiće uz grudi. Tanke rukavice nemarno su zagurane u džepove jakne.

Skine šešir i drži ga u lijevoj ruci. Tamna, gusta kosa podijeljena je po sredini i skupljena u nisku punđu koja se počela raspadati. Oči su joj tamnosmeđe, pod krupnim, istaknutim obrvama i niskim, širokim čelom. Usta velika, usne ljubazno velikodušne.

Anna.

Već je dvanaest godina udana za Henrika, đakona crkve s veličanstvenom kupolom i satom na tornju koji je upravo otkucao pola četiri. Ima trideset šest godina i troje djece, dva dječaka i djevojčicu.

Osvrne se oko sebe i odluči krenuti preko groblja, možda i sjesti na neku od zelenih klupica u mirisnoj sjeni lipa, malo se osvježiti, disati.

Kao i uvijek kreće se brzo i promišljeno, malčice pognute glave, baca kratak pogled u stranu, kao da nešto provjerava. Pusto je i tiho, nigdje žive duše.

Zato se uplaši kad netko uzvikne njezino ime, sva se zacrvni i pogleda uokolo.

Striko Jacob.

Sjedi na klupici uz crkveni zid, duboko u sjeni drveća.

Poziva je mašući velikom šakom: dobar dan, dobar dan, mala Anna, dođi i sjedni na trenutak, ne žuri ti se valjda toliko. Hajde, dođi.

Striko Jacob stasit je muškarac željezno sijede, pomalo neukrotive kose, uredne sijede brade i brkova. Visoko čelo, moćno, veliko lice, sive oči, pozamašan nos i široka, blago zaobljena usta. Šake su, kao što je već rečeno, velike i lijepo oblikovane, s izraženim žilama i nekoliko nepravilnih staračkih pjega. Glas mu je dubok s natruhom dijalekta, koliko se sjećam, småländskog*.

* Småländska je dijalekt švedskog jezika u povijesnoj pokrajini Smålandu u južnoj Švedskoj. Karakterističan je po uvularnom frikativu *r*.

[Sve su bilješke prevoditeljčine (op. ur.).]

Odjeven je u svećenički habit. Tanki sivi ljetni baloner i šešir širokog oboda leže na klupici. Jacob ima šezdeset četiri godine i već je dvadeset godina pastor Henrikove pastve i, prema tome, njegov šef. Velika ruka pomiluje Annu po obrazu, ona se lagano nakloni i nesigurno nasmiješi, pokušava potisnuti neopisiv osjećaj da je uhvaćena na djelu.

Ali ona i jest uhvaćena.

Jacob je pozove da sjedne pokraj njega. Na brzinu razmijene novosti i raspitaju se o općem zdravstvenom stanju rodbine. Jacob je doputovao sa sela zbog jednog sprovoda. Osim toga ima večernje bogoslužje u šest sati, obećao je pomoći na pričesti. U ponedjeljak putuje k Mariji, koja se sada, otkako se oporavila od dugotrajne prehlade, sjajno osjeća, on će otputovati do vikendice na otoku, ostalo mu je još nekoliko dana godišnjeg odmora. Kakvo ljeto, inače. Doduše, premalo kiše, posebice uz more.

A Anna?

Da, djeca su u Dalarni kod bake. Liječnik je preporučio šumski zrak nakon proljetnih infekcija. Ali dolaze u ljetnikovac u arhipelagu drugi tjedan kolovoza. Sve troje je zdravo i dobro se osjeća. Henrik je otputovao na seminar.

Da, Jacob to zna, ekumenski seminar u institutu u Sigtuni. Henrik je dobro, proljeće je svima bilo teško zbog buktanja raznih bolesti. Njegova se nesаница smirila, more mu uistinu godi. Što se Anne tiče, stvarno joj nedostaju djeca, ali ne želi ostaviti Henrika samog, treba mu njezina blizina. A što Anna radi u Stockholmu? – iz-

10 nenada upita Jacob i ona se zacrveni, ali istovremeno i nasmije. Bila sam kod frizera. To je malo tajno zadovoljstvo, ako me striko Jacob razumije. A jučer navečer bila sam na večeri kod Hasselrothovih, divni ljudi, moji prijatelji. Henrik nikad ne želi sa mnom, uistinu ne znam zašto. Vjerojatno zato što su moji, baš moji osobni prijatelji. A sutra putujem u Dalarnu na nekoliko dana i bit ću s mamom i djecom. Henrik će biti sam tjedan dana, ali stara Alma bit će ondje i brinuti se o njemu, pa će sigurno sve biti u redu. Stvarno želim biti malo s Ma, striko Jacob me razumije, ona je tako usamljena otkad je Ernst umro – i ja...

Anna okrene glavu i rukom protrlja oči, nekako nestrpljivo: ne mogu se pomiriti s time da mi je brat umro tako iznenada i na užasan način. A mama ga je voljela. Mislim da nikad nije voljela nijedno drugo ljudsko biće.

Prekrije lice rukom. Jacob je miran i pažljivo je sluša, okrene glavu prema njoj i promatra je. Anna odmah makne ruku: previše je toga, jedna velika zbrka. Oprostite mi, striko Jacobe, inače nisam plačljivica. Ali nakupilo se svega.

Sabere se i ispuše nos u veliku maramicu: moram kući. Henrik će me vjerojatno zvati u četiri. Odmah se zabrine ako se ne javim. Želi li striko Jacob poći sa mnom, mogu ga ponuditi šalicom kave i sendvičem. On kimne i potapša Annu po ruci. To je dobro. Mnogo bolje nego rana večera prije večernjeg bogoslužja. Hajde, idemo.

Annin i Henrikov dom nalazi se na drugom katu župnog dvora, stan na uglu, s pogledom na bujno zelenilo

grobља i usku poprečnu ulicu. Sve je u njemu prekriveno, zamotano i smotano u rolu. Prozori su odškrinuti i blago propuštaju svjež zrak. Kristalni je luster omotan muslinom, parket na prostranom podu potpuno je gol, namještaj i predmeti prekriveni su bijelim i požutjelim plahtama. Ali podni sat u kutu i dalje radi, pokazuje nekoliko minuta do četiri.

Anna otkrije plavu baršunastu sofu i u nju smjesti striku Jacoba. Do njegova koljena stoji maleni otmjeni stol na kojem je poslužavnik s čajem i sendvičima, sirom, kobasicama i usoljenim mesom. Ona sjeda u fotelju pokraj okruglog salonskog stolića s mramornom pločom. Na zidu iza njezinih leđa visi zlatno uramljena slika koja prikazuje Mariju i dijete. Postariji Josip iskazuje suzdržanu začuđenost. Nekoliko pastira i anđeli naziru se u pozadini. Čak je i slika prekrivena muslinom.

Razgovor koji je tekao lagano sada je zamro. Anna okrene lice prema prozoru, rukom prijeđe preko mramornog stola. Jacob jede sendvič i ne prekida tišinu. Hoće li Anni smetati ako zapalim, pita kao usput i izvadi svoju lulu i vrećicu s duhanom. Ona se brzo nasmije, ali odmah potom i uozbilji.

Pokret ruke.

– Ima li striko Jacob vremena?

– U pola šest imam večernje bogoslužje. Osim toga...

– A poslije?

– Cijelu večer. Koliko god želiš.

Tišina.

– Ovo je možda pogrešno, ne znam.